

Uzņēmējdarbības vide

Darbaspēks un nodarbinātība

Nodarbinātība

2012. gadā Gruzijā ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits bija 2 029 100 iedzīvotāju, nodarbināti – 1 724 000 (56,8%) un bez darba – 305 100 iedzīvotāju. Salīdzinājumā ar 2012.gadu nodarbināto skaits bija pieaudzis par 59 800 iedzīvotājiem jeb 3,6%.

Visvairāk nodarbināto bija ražošanā un tirdzniecībā – attiecīgi katrā 6,4%, lauksaimniecībā – 3,9%, transporta nozarē – 3,1%, veselības aprūpes jomā – 3% un nekustamo īpašumu jomā – 2,9%.

2012.gadā bezdarba līmenis valstī sasniedza 15%, kas salīdzinājumā ar 2011.gadu bija samazinājies par 0.1 procentpunktiem jeb 0,7%. Tieši 2012.gadā bezdarba līmenis bija arī viszemākais kopš 2008.gada, kad tas sasniedza 16,5%, pēc tam gadu no gada samazinoties.

Vislielākais bezdarbs ir vecumā grupā no 15-19 gadiem. Pilsētas iedzīvotāju vidū bezdarbs ir 26,2% un lauku iedzīvotāju vidū – 7%.

Avots: National Statistics Office of Georgia, <http://www.geostat.ge>

Darba likumdošana

Darba likumdošanu Gruzijā regulē Darba kodekss, kurš stājās spēkā 2006.gada 25.maijā, ar nozīmīgām izmaiņām no 2013.gada 11.jūlija, kas ir labvēlīgāks darba ņēmējiem.

Darba devējs un darba ņēmējs noslēdz rakstisku vai mutisku darba līgumu uz noteiktu vai nenoteiktu laiku. Pēc darba ņēmēja pieprasījuma darba devējs nodrošina darba ņēmēju ar darba apliecību, kurā iekļauta informācija par veicamo darbu, atalgojumu un darba līguma termiņu

Pārbaudes laiks nevar būt ilgāks par 6 mēnešiem un darba līgums šim periodam ir jānoslēdz rakstiski.

Darba nedēļas ilgums ir 41 stunda, neskaitot pusdienu un atpūtas pārtraukumu. Darba nedēļas ilgums darbiniekiem no 16-18 gadiem nedrīkst pārsniegt 36 stundas nedēļā.

Ikgadējais apmaksātais atvaļinājums ir 24 darba dienas. Darbiniekam ir tiesības arī uz bezalgas atvaļinājumu – ne vairāk par 15 kalendārajām dienām gadā.

Darba attiecības var jebkura no pusēm. Darba devējs nedrīkst atlaist darbinieku bez nopietna pamatojuma (šo noteikumu ieviesa tikai no 2013.gada). Par to jāpaziņo rakstiskā veidā vismaz 30 dienas iepriekš.

Avots: <http://www.doingbusiness.org/>

Uzņēmējdarbības veidi

Gruzijas uzņēmējdarbības likums paredz 6 uzņēmējdarbības veidus:

- Akciju sabiedrība (JSC)
- Sabiedrība ar ierobežotu atbildību (LLC)
- Komandītsabiedrība
- Līgumsabiedrība ar pilnu atbildību
- Kooperatīvā sabiedrība
- Individuālais uzņēmums (Sole Proprietor)

Juridiskas personas statuss ir pirmajiem pieciem uzņēmējdarbības veidiem. Fiziskas personas statuss ir individuālajam uzņēmumam.

Ja uzņēmuma dalībnieku skaits pārsniedz 50 (neattiecas uz kooperatīvu), tad uzņēmums reģistrējams kā akciju sabiedrība. Uzņēmums jāreģistrē attiecīgā rajona nodokļu pārvaldē. Uzņēmuma reģistru uztur Gruzijas Finanšu ministrijas Nodokļu departaments.

Akciju sabiedrība

Akciju sabiedrības statūtkapitālu veido noteikts akciju skaits ar vienādu nominālo vērtību. Akcija ir vērtspapīrs, kas apstiprina partnera jeb akcionāra līdzdalību akciju sabiedrības pamatkapitālā un dod viņam tiesības piedalīties sabiedrības pārvaldē un saņemt akciju sabiedrības peļņas daļu - dividendi.

Akciju sabiedrību var dibināt viena vai vairākas fiziskas vai juridiskas personas. Minimālais statūtkapitāls ir 15000 GEL (~4275 LVL).

Lai reģistrētu akciju sabiedrību, vietējai nodokļu pārvaldei jāiesniedz notariāli apstiprināta vēstule, kurā jānorāda:

- a. Uzņēmuma nosaukums ar AS abreviatūru
- b. Uzņēmuma juridiskā forma
- c. Juridiskā adrese
- d. Finanšu gada sākuma un beigu datums
- e. Visu dibinātāju vārdi un uzvārdi, dzimšanas datums un vieta, adrese. Ja dibinātājs ir juridiska persona, tad nosaukums un reģistrācijas dati (juridiskā adrese, reģistrācijas iestāde, reģistrācijas datums un numurs, uzņēmējdarbības veids, valsts amatpersonas - reģistrētāja dati)

- f. Pilnvarotās/o personas/u vārds/i un uzvārds/i
- g. Statūtkapitāla lielums, maksājumu apstiprinošs dokuments
- h. Direktoru (un ja ir uzraudzības padome, padomes locekļu) vārds un uzvārds, dzimšanas datums, vieta, adrese. Iesniegums parakstāms visiem dibinātājiem.

Papildus iesniegumam nodokļu pārvaldei iesniedzami šādi dokumenti:

- a. notariāli apstiprināti akciju sabiedrības statūti (5 kopijas)
- b. Dokumenti, kas apstiprina statūtkapitāla vērtības iemaksu materiālā izteiksmē (piem. auditora iesniegums)
- c. Notariāli apstiprināts dokuments, kurā norādīti AS direktors/i
- d. Dokuments, kas apstiprina reģistrācijas nodevas iemaksu
- e. Notariāli apstiprināti pilnvarotās/o personas/u paraksti.

Nodokļu pārvaldei ir jāreģistrē akciju sabiedrība 3 darba dienu laikā pēc iesnieguma saņemšanas.

Akciju sabiedrībai ir nepieciešams izveidot kontroles institūtu, kas pēc funkcijām atbilst AS direktoru valdei ES. Uzraudzības padome ir svarīga akciju sabiedrības administratīvā nodaļa, kurai jāuzrauga direktoru darbība, jāpārbauda uzņēmuma grāmatvedība, jākontrolē aktīvu pārdošana un pirkšana, jāuzņemas saistības un jāuzliek akcijām apgrūtinājumi, jāieceļ amatā direktori un jāpārstāv uzņēmums līgumu slēgšanā u.t.t.

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību

Sabiedrība ar ierobežotu atbildību atbild par savām saistībām ar visu savu mantu, bet tās dalībnieki atbild par uzņēmuma saistībām savu ieguldījumu apmērā.

SIA var dibināt viena persona. Minimālais sākumkapitāls ir 200 GEL (~57 LVL).

Lai reģistrētu SIA, reģionālajai nodokļu pārvaldei jāiesniedz notariāli apstiprināts iesniegums, kurā jānorāda:

- a. Uzņēmuma nosaukums ar SIA abreviatūru
- b. Uzņēmuma juridiskā forma
- c. Juridiskā adrese
- d. Finanšu gada sākuma un beigu datums
- e. Visu dibinātāju vārdi un uzvārdi, dzimšanas datums un vieta, adrese. Ja dibinātājs ir juridiska persona, tad nosaukums un reģistrācijas dati (juridiskā adrese, reģistrācijas iestāde, reģistrācijas datums un numurs, uzņēmējdarbības veids, valsts amatpersonas - reģistrētāja dati)
- f. Pilnvarotās/o personas/u vārds/i un uzvārds/i
- g. Statūtkapitāla lielums, maksājumu apstiprinošs dokuments
- h. Direktoru (un ja ir uzraudzības padome, padomes locekļu) vārds un uzvārds, dzimšanas datums, vieta adrese. Iesniegumu paraksta visi dibinātāji vai pilnvarotie.

Papildus iesniegumam nodokļu pārvaldei iesniedzami šādi dokumenti:

- a. notariāli apstiprināti SIA statūti (5 kopijas)
- b. Dokumenti, kas apstiprina statūtkapitāla vērtības iemaksu materiālā izteiksmē (piem. auditora iesniegums)
- c. Notariāli apstiprināts dokuments, kurā norādīti SIA direktors/i (un, ja uzņēmumā ir Uzraudzības padome, tad notariāli apstiprināts dokuments ar padomes locekļu vārdiem un uzvārdiem)
- d. Dokuments, kas apstiprina reģistrācijas nodevas iemaksu
- e. Notariāli apstiprināti pilnvaroto personas/u paraksti

Nodokļu pārvaldei ir jāreģistrē SIA 3 darba dienu laikā pēc iesnieguma saņemšanas.

Komandītsabiedrība

Komandītsabiedrība ir komercsabiedrība, kur vairākas personas veic patstāvīgu uzņēmējdarbību zem vienota nosaukuma. Komandītsabiedrības partneri nes kopēju personīgu atbildību pret saviem kreditoriem.

Komandītsabiedrībā ir divu veidu partneri: a) komplementārie dalībnieki un b) komandīti. Komplementārie dalībnieki uzņemas pilnu atbildību par sabiedrības saistībām, bet komandīti atbild par sabiedrības saistībām tikai savu iemaksu apmērā.

Lai reģistrētu komandītsabiedrību, attiecīgai nodokļu pārvaldei jāiesniedz notariāli apstiprināta vēstule, kurā jānorāda:

- a. Uzņēmuma nosaukums ar vismaz viena partnera uzvārdu un nosaukumu „komandītsabiedrība” vai tās abreviatūra
- b. Uzņēmuma juridiskā forma
- c. Juridiskā adrese
- d. Finanšu gada sākuma un beigu datums
- e. Visu partneru/dibinātāju vārdi un uzvārdi, dzimšanas datums un vieta, adrese.
- f. Pilnvarotās/o personas/u vārds/i un uzvārds/i
- g. Visu komandītu nodevu apmērs ar maksājumu apstiprinošu dokumentu.

Vēstule jāparaksta visiem partneriem.

Papildus iesniegumam/vēstulei nodokļu pārvaldei iesniedzami šādi dokumenti:

- a. Notariāli apstiprināti komandītsabiedrības statūti (5 kopijas)
- b. Dokumenti, kas apstiprina statūtkapitāla vērtības iemaksu materiālā izteiksmē (piem. auditora iesniegums)
- c. Dokuments, kas apstiprina reģistrācijas nodevas iemaksu
- d. Notariāli apstiprināti pilnvarotās/o personas/u paraksti.

Nodokļu pārvaldei ir jāreģistrē sabiedrība 3 darba dienu laikā pēc iesnieguma saņemšanas.

Līgumsabiedrība ar pilnu atbildību

Līgumsabiedrība ar pilnu atbildību apvieno vairākus dalībniekus (uzņēmējus), kuri par sabiedrības saistībām atbild solidāri ar visu savu īpašumu proporcionāli sabiedrībā ieguldītajai daļai.

Lai reģistrētu šādu sabiedrību attiecīgajai nodokļu pārvaldei jānosūta iesniegums, kurā jānorāda:

- a. Uzņēmuma nosaukums ar vismaz viena partnera uzvārdu un nosaukumu „komandītsabiedrība” vai tās abreviatūru; vai arī visu partneru uzvārdi
- b. Uzņēmuma juridiskā forma
- c. Juridiskā adrese
- d. Finanšu gada sākuma un beigu datums
- e. Visu partneru/dibinātāju vārdi un uzvārdi, dzimšanas datums un vieta, adrese
- f. Pilnvarotās/o personas/u vārds/i un uzvārds/i

Vēstule jāparaksta visiem partneriem.

Nodokļu pārvaldei iesniedzami vēl šādi dokumenti:

- a. Notariāli apstiprināti sabiedrības statūti (5 kopijas)
- b. Dokumenti, kas apstiprina statūtkapitāla vērtības iemaksu materiālā izteiksmē (piem. auditora iesniegums)
- c. Reģistrācijas nodevas iemaksas apstiprinošs dokuments
- d. Notariāli apstiprināti pilnvarotās/o personas/u paraksti

Nodokļu pārvaldei ir jāreģistrē sabiedrība 3 darba dienu laikā pēc iesnieguma saņemšanas.

Kooperatīvā sabiedrība

Kooperatīvā sabiedrība ir brīvprātīga organizācija, kurā var iestāties jebkura rīcībspējīga fiziska un juridiska persona, ja šī persona vēlas saņemt šīs organizācijas pakalpojumus un uzņemties tās biedra pienākumus atbilstoši sabiedrības statūtiem. Galvenais sabiedrības mērķis ir kalpot tās locekļu kopīgām interesēm, nevis gūt peļņu.

Kooperatīvās sabiedrības statūtkapitāls nav ierobežots. Statūtos noteikts kopējais sabiedrības kapitāls un dalībnieku daļas.

Kooperatīvās sabiedrības biedrs neatbild par kooperatīvās sabiedrības saistībām. Kooperatīvā sabiedrība par savām saistībām atbild ar visu savu mantu

Kooperatīva dalībnieki veic dažādas iemaksas, tā sauktās, pajas.

Kooperatīva darbības veidi:

- a. izejmateriālu ieguve dalībnieku vajadzībām
- b. dalībnieku lauksaimniecības vai nozvejas produktu tirdzniecība
- c. dažādu pārtikas rūpniecības produktu vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
- d. iegādāto produktu vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība
- e. darbarīku, darbagaldu un citas tehnikas iepirkšana lauksaimniecības vai rūpniecības vajadzībām
- f. lauksaimniecības kredīta kooperatīvi
- g. dažādas kredīta apvienības (nav bankas)
- h. Daudzfunkcionāli patērētāju kooperatīvi. To funkcijas aprakstītas Likumā par patērētāju kooperatīviem

Lai reģistrētu šādu sabiedrību, attiecīgajai nodokļu pārvaldei iesniedzama vēstule, kurā jānorāda:

- a. Uzņēmuma nosaukums ar vārdkopu „kooperatīvā sabiedrība”
  - b. Uzņēmuma juridiskā forma
  - c. Juridiskā adrese
  - d. Finanšu gada sākuma un beigu datums
  - e. Visu partneru/dibinātāju vārdi un uzvārdi, dzimšanas datums un vieta, adrese. Ja dibinātājs ir juridiska persona, tad nosaukums un reģistrācijas dati (juridiskā adrese, reģistrācijas iestāde, reģistrācijas datums un numurs, uzņēmējdarbības veids, valsts amatpersonas - reģistrētāja dati)
  - f. Pilnvarotās/o personas/u vārds/i un uzvārds/i
  - g. Statūtkapitāla apmērs, maksājumu apstiprinošs dokuments
  - h. Direktoru (un ja ir uzraudzības padome, padomes locekļu) vārds un uzvārds, dzimšanas datums un vieta, adrese
- Iesniegumu paraksta visi partneri.

Nodokļu pārvaldei iesniedzami vēl šādi dokumenti:

- a. Notariāli apstiprināti sabiedrības statūti (5 kopijas)
- b. Dokumenti, kas apstiprina statūtkapitāla vērtības iemaksu materiālā izteiksmē (piem. auditora iesniegums)
- c. Notariāli apstiprināts dokuments, kurā norādīts kooperatīva direktors/i
- d. Reģistrācijas nodevas iemaksas apstiprinošs dokuments
- e. Notariāli apstiprināti pilnvarotās/o personas/u paraksti

Nodokļu pārvaldei jāreģistrē sabiedrība 3 darba dienu laikā pēc iesnieguma saņemšanas.

Individuālais uzņēmums

Individuālo uzņēmumu pārzina tā īpašnieks, kurš ir fiziska persona un kura uzņēmējdarbības veikšanai nepieciešama speciāla darba organizācija, lai pēc iespējas efektīvāk pārvaldītu finanšu resursus. Īpašnieks personīgi atbild par uzņēmuma saistībām.

Lai reģistrētu individuālo uzņēmumu, uzņēmējs vai tā pilnvarotā persona personiski vai pa pastu iesniedz 2 notariāli apstiprinātās dokumentu kopijas, kurās norādīts:

- a. uzņēmuma nosaukums, kurā minēts īpašnieka vārds un uzvārds
- b. Īpašnieka vārds un uzvārds, adrese un pases dati

c. Īpašnieka paraksts

Nodokļu pārvalde reģistrē uzņēmumu 1 darba dienu laikā pēc iesnieguma saņemšanas.

Nodokļu sistēma

Jaunais Gruzijas nodokļu kodekss stājās spēkā 2011.gada 1.janvārī un uz doto brīdi valsts nodokļi ir uzņēmuma ienākuma nodoklis, individuālais ienākuma nodoklis, akcīzes nodoklis, muitas nodoklis un pievienotās vērtības nodoklis. Pašvaldību nodoklis ir īpašuma nodoklis (tajā skaitā zemes nodoklis).

Gruzijas likums par nodokļiem paredz šādas nodokļu likmes:

tiešajiem nodokļiem

- uzņēmuma ienākuma nodoklis – 15%
- individuālais ienākuma nodoklis – 20%
- Īpašuma nodoklis – maksimālā likme 1%

Ar īpašuma nodokli apliekamais objekts ir zeme. Zemes īpašuma nodokli nosaka zemes lietošanas veids (apbūvei vai lauksaimniecībai), novietojums un platība. Pamata nodokļu likme ir 0,24 GEL (aptuveni 0,15 USD).

netiešajiem nodokļiem

- Pievienotās vērtības nodoklis – pamatlikme 0% vai 18%
- Akcīzes nodoklis – aprēķina pēc preču daudzuma (piemēram, daudzums, svars), bet automašīnām pēc motora jaudas

Uzņēmuma ienākuma nodoklis

Gruzijas uzņēmuma ienākuma nodokļa maksātāji ir Gruzijas uzņēmumi un Gruzijā reģistrētie ārvalstu uzņēmumi (ar nodokli aplikti ienākumi no saimnieciskās darbības Gruzijā).

Taksācijas periods ir kalendārais gads.

Ar nodokli apliek ienākumus no tirdzniecības, no kapitāla pieauguma, no finanšu darbības, no dividendēm, bezmaksas saņemtām precēm un pakalpojumiem u.c.

Nodokļu atlaides ir paredzētas dažādiem ziedojumiem, dotācijām; ienākumiem no valsts, labdarības un starptautiskajām organizācijām, no lauksaimniecībā gūtiem ienākumiem, ja tie investēti atpakaļ lauksaimniecībā u.c.

Individuālais ienākuma nodoklis

Iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāji ir Gruzijas rezidenti. Nodokļa objekts ir ienākumi, kas gūti Gruzijā.

Gruzijas rezidents ir persona, kas uzturējusies Gruzijā kalendārajā gadā no vietas vairāk par 183 dienām un ir Gruzijas valsts iestādes darbinieks, kas darba pienākumus pilda ārvalstīs.

Taksācijas periods ir kalendārais gads. Pašreizējā nodokļu likme ir 20%.

Pievienotās vērtības nodoklis

PVN standarta likme ir 18% ar kuru apliek preces vai pakalpojumus.

PVN 0% piemērots:

- dažu preču un pakalpojumu eksportam;
- precēm un pakalpojumiem, kas domāti ārvalstu diplomātiskajam korpusam
- Gruzijā organizētiem ārvalstu tūristu braucieniem un piedāvātajiem tūrisma pakalpojumiem
- zelta piegādēm Gruzijas Nacionālai bankai
- elektroenerģijas piegādēm

Nodokļu atlaides tiek piemērotas dažādām precēm un pakalpojumiem, cita starpā finanšu un apdrošināšanas pakalpojumiem, privatizācijas izmaksām, dažādu medicīnisku produktu importam, izglītības pakalpojumiem u.c.

Akcīzes nodoklis

Akcīzes nodokļa maksātāji ir uzņēmumi, kas ražo Gruzijā akcīzes preces, importē vai eksportē akcīzes preces, piegādā dabasgāzes kondensātu vai dabasgāzi motorizētiem transporta līdzekļiem.

Akcīzes nodokli aprēķina pēc akcīzes preces fiziskiem lielumiem (litrs, m³, kg, tonna u.t.t.).

Akcīzes nodokli piemēro alkoholiskiem dzērieniem, tabakas izstrādājumiem, pasažieru transporta līdzekļiem, dabasgāzes kondensātam, naftas destilātiem, naftas produktiem, smērvielām, eksportētiem metāllūžņiem.

0% akcīzes nodokļa likme piemērota Gruzijā ražotiem akcīzes produktiem, kas domāti eksportam un pārdošanai beznodokļu zonās.

Akcīzes nodokļa taksācijas periods ir mēnesis.

Muitas nodoklis

Muitas nodokļa likmes ir 0%, 5% un 12%. Lielākai daļai preču piemērota 0% likme. Savukārt lielākai daļai pārtikas preču un celtniecības materiālu piemērojama 5% un 12% likme.

Īpašuma nodoklis

Īpašuma nodokļa maksātāji ir fiziskas un juridiskas personas, kuriem pieder vai kuri nomā īpašumu Gruzijas teritorijā. Nodokļa likmi nosaka tā pašvaldība, kuras teritorijā atrodas īpašums. Gada likme nedrīkst pārsniegt 1% no nekustamā īpašuma gada vidējās bilances vērtības.

Likmes aprēķinā izmanto ar nodokli apliekamā īpašuma tirgus vērtību. Likme atkarīga arī no īpašnieka ģimenes ienākumiem.

Zemes nodokļa lielums ir atkarīgs no lauksaimniecības zemes kvalitātes un atrašanās vietas.

Avoti:

http://www.mfa.gov.ge/index.php?lang_id=ENG&sec_id=652

<http://www.deloitte.com>